

СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

СОФИЯ

Вх. № НУ1-5

06.02.2026 г.

СТАНОВИЩЕ

Приложение 11 по чл. 64, ал. 3.

върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен

„ДОКТОР“ по научна специалност:

по професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма „Икономика и управление (земеделие)“.

Автор на дисертационния труд: Васил Стойчев Стойчев

Тема на дисертационния труд: „Конкурентоспособност на млечното говедовъдство в България“.

Изготвил становището: Доцент Д-р Константин Иванов Станков

Актуалност на темата на дисертационния труд:

Темата на дисертационния труд, който ми беше предоставен за разглеждане е **изключително актуална** и значима за българската аграрна икономика. Темата за конкурентоспособността и рентабилността на предприятията в България винаги ще бъде на дневен ред поради огромното значение както за икономиката, така и за продоволствената сигурност, развитието на селските райони и устойчивото използване на природните ресурси.

Актуалността на темата произтича от непрекъснатия спад в подотрасъла млечно говедовъдство като един от най-важните стълбове на българското селско стопанство и животновъдство в страната ни след 90-те години, ниската продуктивност в сравнение с по – развитите страни в ЕС и заплахата за продоволствената сигурност. Всичко това взето под внимание в условията на членство на България в Европейския съюз, функционирането на Общата селскостопанска политика (ОСП) и засилена конкуренция на единния пазар, необходимостта от задълбочени научни изследвания в тази област е това което прави изследването на конкурентоспособността на предприятията от направлението млечно животновъдство наложително и своевременно.

Изследването се отличава с **комплексен системен подход** и прилагане на разнообразна методология, включително индексни и иконометрични модели, което представлява значимо проучване от научна и приложна гледна точка. Целта на дисертационния труд е ясно и коректно формулирана – да се оцени конкурентоспособността на млечното говедовъдство в България, да се измери влиянието на вътрешни и външни фактори и на тази основа да се разработят сценарии за бъдещо развитие на сектора. Подбраните показатели и източници на данни са релевантни, а времевият обхват на анализа позволява да се проследят дългосрочни тенденции.

Формулираните задачи са логически свързани с целта и обхващат както теоретико-методологични, така и аналитични и приложни аспекти на изследването. Също така те са последователно реализирани в структурата на труда.

Обектът и предметът на изследването са коректно определени и съответстват на тематичния обхват и използвания методически подход.

Дисертационният труд се базира на обширен и задълбочен преглед на българската и чуждестранната научна литература по проблемите на конкурентоспособността, международната търговия, аграрната икономика и държавната и аграрна политика. Авторът демонстрира много добра теоретична подготовка и способност да систематизира различни научни подходи и концепции.

Положителна оценка заслужава ясното разграничаване между понятията „конкурентоспособност“ и „конкурентност“, както и обосноваването на избора на неокласически подход.

Структура и съдържание на дисертационния труд, характеристика на научните и изследователски резултати

Дисертационният труд е структуриран логично и последователно в 4 глави, теоретична, методологична, аналитично-изследователска и конструктивна. Общият обем на дисертационния труд е 214 страници, в това число 40 фигури, 18 таблици и 226 източника на информация. Структурата съответства на поставените цели и задачи. Особено силна страна на труда е третата глава, в която е извършен задълбочен анализ на състоянието и конкурентоспособността на млечното говедовъдство, както и идентифицирането и ранкирането на факторите с най-

голямо влияние върху нея. Четвъртата глава допринася с разработването на сценарии за развитие до 2030 г., които имат силна както научна, така и практическа стойност.

Наред с безспорните достойнства, могат да се отправят и някои критични бележки, които имат по-скоро препоръчителен характер:

- В бъдещи изследвания би било полезно анализът да се разшири на регионално равнище (NUTS 2), с оглед на значителните териториални различия в развитието на сектора.

- По-задълбочено включване на технологичните иновации и екологичните изисквания би допълнило анализа в контекста на Зелената сделка на ЕС.

Тези бележки не намаляват научната стойност на труда.

Дисертацията е в обем над 200 страници и е структурирана логически:

- **Първа глава** разглежда теоретико-методологичните основи на конкурентоспособността, включително различните икономически теории и еволюцията на политиката на ЕС и България в сектора.
- **Втора глава** представя методическия инструментариум, като се фокусира върху квантифицирането на конкурентното представяне чрез различни индекси и методи.
- **Трета глава** е посветена на анализа на състоянието и факторите, влияещи върху конкурентоспособността, включително влиянието на ОСП и пазарите на сурово мляко.
- **Четвърта глава** разработва сценарии за развитие на конкурентоспособността до 2030 г. и формулира препоръки за развитие.

Използвани са богати първични и вторични данни от НСИ, СЗСИ, FADN и други институции за периода 2007-2022 г.

Проект за автореферат

Проектът за автореферат напълно отговаря на изискванията и е с обем 32 страници. Той е добре балансиран и структуриран и изпълнява основните информационни задачи, а именно да представи в синтезиран вид извършените изследователски дейности, както и да изведе на преден план авторовите приноси и постигнатите резултати. Посочени са публикациите свързани с дисертационния труд.

Принос на научните изследвания

Ключовият принос е в **системния и пълен обхват** на оценката, идентифицирането и ранкирането на факторите, и разработването на сценарии за бъдещо развитие. Авторът прилага неокласическия подход за измерване на конкурентоспособността като пазарен дял и добавена стойност, съпоставено със световното ниво.

Като критична бележка може да се отбележи, че макар да се споменават, извън обхвата на изследването остават политиките и мерките, свързани с **Европейския зелен пакт** и климатичните промени от 2019 г. Това е важен аспект на съвременната аграрна политика, който би могъл да бъде разширен в бъдещи изследвания.

Основни теоретико-методически и научно-приложни приноси, систематизирани от автора, са следните:

- **Разработен е подход** за квантифициране на конкурентното представяне на млечния сектор на национално ниво посредством индекс на конкурентоспособност на базата на пазарното представяне на макро ниво.
- Предложена е **теоретична рамка** на базата на авторски подход за групиране на показателите влияещи на специализираните млечни стопанства в шест групи, според това дали са вътрешни или външни за стопанството (Анализ на вътрешната и външна среда на предприятието), и според начина, по който му влияят – производствени, икономически, структурни, пазарни регулаторни и макроикономически.
- **Определени са факторите** с най-голямо влияние върху конкурентоспособността чрез CPR метод, като най-силни детерминанти са продуктивността на крава и вложеният труд на животинска единица.
- **Анализирано е влиянието** на Общата селскостопанска политика и националните схеми за подпомагане върху развитието на млечното говедовъдство.
- **Разработени са сценарии** за развитие на конкурентоспособността до 2030 г., които могат да се използват от експерти и бизнеса за стратегическо планиране и при формулирането на аграрни политики.

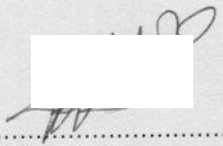
Заключение:

След като се запознах обстойно с дисертационния труд: „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА МЛЕЧНОТО ГОВЕДОВЪДСТВО В БЪЛГАРИЯ“, давам своята оценка че кандидатът напълно покрива на всички изисквания за допускане до защита на дисертацията за придобиването на ОКС „Доктор“.

Представени са 3 публикации по темата на дисертационния труд в реферирани издания, които напълно покриват минималните национални изисквания.

Дисертационният труд представлява **задълбочено** и **оригинално** научно изследване, което отговаря на всички законови и академични изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в областта на аграрната икономика.

Въз основа на високото качество на представената работа, давам своята **положителна оценка** и предлагам на Научното жури да присъди на Васил Стойчев Стойчев образователната и научна степен „доктор“.

Подпис:

Дата: 01.02.2026г.

EVALUATION REPORT

on a dissertation for the acquisition of the educational and scientific degree

"DOCTOR" in a scientific specialty:

in the professional field 3.8. Economics

doctoral program "Economics and Management (Agriculture)".

Author of the dissertation: Vasil Stoychev Stoychev

Topic of the dissertation: "Competitiveness of dairy cattle breeding in Bulgaria".

Prepared by: Associate Professor Dr. Konstantin Ivanov Stankov

Relevance of the topic of the dissertation:

The topic of the dissertation work that was provided to me for consideration is extremely relevant and significant for the Bulgarian agrarian economy. The topic of the competitiveness and profitability of enterprises in Bulgaria will always be on the agenda due to its enormous importance for both the economy and food security, the development of rural areas and the sustainable use of natural resources.

The relevance of the topic stems from the continuous decline in the dairy cattle breeding sub-sector as one of the most important pillars of Bulgarian agriculture and animal husbandry in our country after the 1990s, the low productivity compared to more developed countries in the EU and the threat to food security. All this taken into account in the conditions of Bulgaria's membership in the European Union, the functioning of the Common Agricultural Policy (CAP) and increased competition in the single market, the need for in-depth scientific research in this area is what makes the study of the competitiveness of enterprises in the dairy cattle breeding sector imperative and timely.

The study is distinguished by a complex systematic approach and the application of a variety of methodologies, including index and econometric models, which is a significant study from a scientific and applied point of view. The goal of the dissertation is clearly and correctly formulated - to assess the competitiveness of dairy cattle breeding in Bulgaria, to measure the influence of internal and external factors and on this basis to develop scenarios for the future development of the sector. The selected

indicators and data sources are relevant, and the time scope of the analysis allows for tracking long-term trends.

The formulated tasks are logically related to the goal and cover both theoretical and methodological, as well as analytical and applied aspects of the research. They are also consistently implemented in the structure of the work.

The object and subject of the study are correctly defined and correspond to the thematic scope and the methodological approach used.

The dissertation is based on an extensive and in-depth review of the Bulgarian and foreign scientific literature on the problems of competitiveness, international trade, agrarian economics and state and agrarian policy. The author demonstrates very good theoretical preparation and ability to systematize various scientific approaches and concepts.

The clear distinction between the concepts of "competitiveness" and "competitiveness" deserves a positive assessment, as well as the justification for the chosen neoclassical approach.

Structure and content of the dissertation, characteristics of scientific and research results

The dissertation is structured logically and consistently in 4 chapters, theoretical, methodological, analytical-research and constructive. The total volume of the dissertation is 214 pages, including 40 figures, 18 tables and 226 sources of information. The structure corresponds to the set goals and objectives. A particularly strong point of the work is the third chapter, which provides an in-depth analysis of the state and competitiveness of dairy cattle breeding, as well as the identification and ranking of the factors with the greatest influence on it. The fourth chapter contributes to the development of development scenarios until 2030, which have strong scientific and practical value.

Along with the undeniable merits, some critical remarks can be made, which are more of a recommendatory nature:

- In future studies, it would be useful to extend the analysis to the regional level (NUTS 2), in view of the significant territorial differences in the development of the sector.
- A deeper inclusion of technological innovations and environmental requirements would complement the analysis in the context of the EU Green Deal.

These remarks do not diminish the scientific value of the work.

The dissertation is over 200 pages long and is structured logically:

- **The first chapter** examines the theoretical and methodological foundations of competitiveness, including various economic theories and the evolution of EU and Bulgarian policy in the sector.
- **The second chapter** presents the methodological tools, focusing on the quantification of competitive performance through various indices and methods.
- **The third chapter** is dedicated to the analysis of the state and factors influencing competitiveness, including the influence of the CAP and raw milk markets.
- **The fourth chapter** develops scenarios for the development of competitiveness until 2030 and formulates recommendations for development.

A wealth of primary and secondary data from the NSI, the National Agricultural Statistics Service, the FADN and other institutions for the period 2007-2022 were used.

Project for an abstract

The abstract project fully meets the requirements and is 32 pages long. It is well balanced and structured and fulfills the main information tasks, namely to present in a synthesized form the research activities carried out, as well as to highlight the author's contributions and achieved results. The publications related to the dissertation work are indicated.

Contribution of scientific research

The key contribution lies in the **systematic and comprehensive scope** of the assessment, identification and ranking of factors, and the development of scenarios for future development. The author applies the neoclassical approach to measuring competitiveness as market share and value added, compared to the world level.

As a critical note, it can be noted that, although mentioned, the policies and measures related to the 2019 European Green Deal and climate change remain outside the scope of the study. This is an important aspect of modern agricultural policy that could be expanded in future studies.

- The main theoretical, methodological and scientific-applied contributions, systematized by the author, are the following:
- An approach has been developed to quantify the competitive performance of the dairy sector at the national level through a competitiveness index based on market performance at the macro level.

- A theoretical framework is proposed based on an author's approach for grouping the indicators affecting specialized dairy farms into six groups, according to whether they are internal or external to the farm (Analysis of the internal and external environment of the enterprise), and according to the way in which they influence it - production, economic, structural, market regulatory and macroeconomic.
- The factors with the greatest influence on competitiveness were determined using the CPR method, with the strongest determinants being cow productivity and labor input per animal unit.
- The impact of the Common Agricultural Policy and national support schemes on the development of dairy cattle breeding has been analyzed.
- Scenarios for the development of competitiveness until 2030 have been developed, which can be used by experts and businesses for strategic planning and in the formulation of agricultural policies.

Conclusion:

After having thoroughly familiarized myself with the dissertation: "COMPETITIVENESS OF DAIRY CATTLE FARMING IN BULGARIA", I give my assessment that the candidate fully meets all the requirements for admission to the defense of the dissertation for the acquisition of the "Doctor" degree.

3 publications on the topic of the dissertation in refereed journals are presented, which fully meet the minimum national requirements.

The dissertation represents a thorough and original scientific study that meets all legal and academic requirements for the acquisition of the educational and scientific degree "Doctor" in the field of agricultural economics.

Based on the high quality of the presented work, I give my positive assessment and propose to the Scientific Jury to award Vasil Stoychev Stoychev the educational and scientific degree "Doctor".

Signature:.....

Date: 01.02.2026.